

Public Key Cryptography

de wiskunde van het perfecte kopje koffie

Wieb Bosma

Radboud Universiteit Nijmegen

Bachelor open dag
1&2 november 2019

Cryptografie is

de wetenschap van het ontwerpen en kraken van systemen om geheime informatie te delen.

Er wordt meestal gebruikt gemaakt van een bekend systeem met geheime sleutels om de informatie te versluieren. In een klassiek cryptosysteem spreek je samen geheime sleutels af alvorens je kunt beginnen.

Probleem

Hoe wissel je geheime sleutels uit?

Antwoord

Met *public key cryptosystemen!*

Deel het geheime recept van het perfecte kopje koffie

Zowel koffiedrinker A als B maakt volgens openbaar recept **zwarte koffie**.

Koffieliefhebber A voegt precies de juiste (geheime) hoeveelheid **melk** (a) toe en stuurt daar B een kopje van. En genietter B maakt een kopje met precies de juiste (geheime) hoeveelheid **suiker** (b) en stuurt dat naar A.

Nu kunnen A en B aan het ontvangen kopje respectievelijk de juiste hoeveelheid melk en suiker toevoegen om beiden een zelfde kopje koffie te krijgen!

Een eventuele **onderschepper** C kan de hand leggen op koffie met precies de juiste hoeveelheid suiker, èn op koffie met precies de juiste hoeveelheid melk, maar hoe brouw je daar het perfecte kopje koffie uit?

Niet door de twee kopjes bij elkaar te gooien ...!

Bij een **klassiek** cryptosysteem kun je denken aan het volgende **brandkastmodel**: er zijn inbraakveilige brandkasten in omloop die met een degelijk hangslot afgesloten kunnen worden. Om met iemand anders geheime informatie uit te kunnen wisselen, kies je samen een hangslot met twee identieke sleutels (en verder krijgt niemand dezelfde sleutel).

zender:

1. stop bericht in brandkast
2. doe het hangslot op slot
3. breng de brandkast naar de ander.

ontvanger:

1. open de brandkast met de tweede sleutel
2. lees het bericht.

Maar hoe wissel je, om te beginnen, de geheime sleutels uit?!

nog een analogie

Het slimme idee achter een **public key** cryptosysteem is dit:

degene die de geheime boodschap in de brandkast stopt, hoeft daarna helemaal niet meer in staat te zijn om het slot zelf weer open te maken: de zender heeft helemaal geen sleutel nodig! Denk aan een open hangslot dat je dicht kunt klikken, maar dan niet zonder sleutel weer kunt openen.

Iedereen mag dus de open hangsloten van de ontvanger hebben en kan informatie uitsluitend voor de ontvanger beschikbaar maken door zo'n slot op een brandkast dicht te klikken.

Waar is de wiskunde?

Informatie in de vorm van getallen, elektronisch opgeslagen. We zoeken een **één-richtingsfunctie**: makkelijk toe te passen maar moeilijk ongedaan te maken, tenzij je extra, geheime, informatie kent.

De één-richtingsfunctie fungeert als **hangslot**, de extra informatie is de **sleutel**.

Iedereen kan de één-richtingsfunctie toepassen, slechts 1 persoon kan de bewerking weer ongedaan maken.

Definities

De *natuurlijke getallen* zijn $1, 2, 3, 4, \dots$

Een *priemgetal* is een natuurlijk getal $p > 1$ dat alleen deelbaar is door 1 en p zelf.

Een *samengesteld getal* is een natuurlijk getal n met meer delers dan alleen 1 en n .

Voorbeelden

2, 3, 19 en 31 zijn priemgetallen

$6 = 2 \times 3$ en $33 = 3 \times 11$, en $150 = 2 \times 3 \times 5^2$ zijn samengestelde getallen

1 is geen priemgetal en is ook niet samengesteld

Stelling

Er zijn oneindig veel priemgetallen en oneindig veel samengestelde getallen

nog een priemgetal

```
> p := 979422504600513623247166290753792874544824858166492907133185315968072312438069604823745117251354193\  
9965959000596262752252498255514041967021748246223727367920457356766051807276990491045998579170639281150225\  
6075975531053119012641269106648085543939036265415453389612215503934576198854119304843503442341343060598475\  
0207142974590877070655347902146056193896524722474528648945586823470825764198132352182551001779487971886856\  
3377243462925723248047387318915336913108033196879144772022643736550210236324806109710096518272955956371209\  
7603428796565682838588830189115977999630450518356707022698589566190466705542751810209891029857443257989244\  
8117327526676353546393733225623678207825886334179708171497952131676326431583208955913809858278756711327448\  
1108354830280415325823151827677682732703807321956593222053859817328014917605815325648801397392527613644983\  
3627907343319417719774612218657701552604852593246449828744109329490444600690971380546838275032090116728777\  
81974584291523341201964362087425668245233957506844301041230515486964757256420731783;
```

```
> Log(10, p2);
```

```
1029.99097007876279283898627895
```

```
> IsPrime(p2);
```

```
% Performing a quick compositeness test
```

```
% This number might be prime
```

```
This number is prime
```

```
% Time for this number is 2258.556000s
```


Paradox

Om met de definitie te **bewijzen** dat 31 *een priemgetal* is, kun je laten zien dat 31 niet deelbaar is door 2, 3, 4, 5, ..., 28, 29, 30. (In feite is 2, 3, 4, 5 al genoeg!)

Om te **bewijzen** dat 33 *geen priemgetal* is hoef je alleen maar te laten zien: 3×11 is gelijk aan 33.

Dit is een **paradox** omdat veel cryptografische systemen juist gebaseerd zijn op de volgende eigenschap:

*Van een groot getal is **gemakkelijk** vast te stellen of het een priemgetal of een samengesteld getal is. Maar van een product van grote priemgetallen zijn de delers **moeilijk** te vinden!*

Dit is niet een echte tegenspraak:

- er zijn veel betere methoden om te zien of een getal een priemgetal is dan testen of het delers heeft; gebruik andere karakteristieke eigenschappen
- het is wel eenvoudig om na te gaan dat een ontbinding klopt ($33 = 3 \times 11$) maar de beste methoden om de factoren van grote getallen te vinden zijn niet vergelijkbaar veel beter dan het proberen van de mogelijkheden

Dit is het factorisatie-probleem.

Conclusie

Het vermenigvuldigen van grote priemgetallen is een goede één-richtingsfunctie

Het vergt wat meer eerstejaarswiskunde om hier een mooie toepassing van te geven. We gaan daarom over op een andere één-richtingsfunctie: **machtsverheffen modulo p** .

Machtsverheffen **modulo p** : we werken alleen met getallen van 0 tot en met $p - 1$. Van een getal groter dan $p - 1$ trekken we p af tot het kleiner is geworden.

Stelling

Bij elke p is (gemakkelijk) een w te vinden zodat modulo p de getallen $w^1, w^2, \dots, w^{p-1}$ precies alle getallen van 1 tot en met $p - 1$ opleveren.

Voorbeeld $p = 31$ en $w = 3$

$$3^1 = 3 \text{ modulo } 31$$

$$3^2 = 9 \text{ modulo } 31$$

$$3^3 = 27 \text{ modulo } 31$$

$$3^4 = 81 \equiv 50 \equiv 19 \text{ modulo } 31$$

$$3^5 = 3 \times 3^4 \equiv 3 \times 19 \equiv 57 \equiv 26 \text{ modulo } 31$$

en als we door gaan vinden we:

16, 17, 20, 29, 25, 13, 8, 24, 10, 30, 28, 22, 4, 12, 5, 15, 14, 11, 2, 6, 18, 23, 7, 21, 1

alle getallen tot en met 30.

Definitie

Een getal w zodat $w^1, w^2, \dots, w^{p-1}$ modulo p precies alle getallen $1, 2, \dots, p-1$ geven, heet een **primitieve wortel modulo p** .

Merk op dat

- de getallen in een rare volgorde optreden.
- 1 nooit een primitieve wortel modulo p is (behalve voor $p = 2$)
- 3 is een primitieve wortel modulo 31, maar 2 is dat niet:

$$2^1 \equiv 2 \text{ modulo } 31$$

$$2^2 \equiv 4 \text{ modulo } 31$$

$$2^3 \equiv 8 \text{ modulo } 31$$

$$2^4 \equiv 16 \text{ modulo } 31$$

$$2^5 \equiv 32 \equiv 1 \text{ modulo } 31$$

en daarna herhaalt het zich: $2, 4, 8, 16, 1, 2, 4, \dots$

Machtsverheffen modulo p is heel eenvoudig.

Omgekeerd, is er geen methode bekend die voor gegeven w en p , voor r modulo p heel veel efficiënter de macht e vindt waarvoor $w^e \equiv r$ modulo p dan door te proberen, of de lijst van alle mogelijkheden te maken.

Dit is het **discrete logaritme** probleem.

Voorbeeld

$p = 31$ en $r = 22$, dan vinden we **uit het lijstje** dat $3^{17} \equiv 22$ modulo 31.

Conclusie

Machtsverheffen modulo p is een goede één-richtingsfunctie!

Toepassing: wachtwoord

Kies een priemgetal p van 30 cijfers met een primitieve wortel w .

Laat elke gebruiker van een computersysteem een getal k van 30 cijfers kiezen, het **wachtwoord**. Sla in een bestand de paren op bestaande uit de login-naam en w^k modulo p . Als de gebruiker zich wil aanmelden, geeft hij de login-naam en het geheime getal k ; het systeem controleert dat de opgeslagen waarde gelijk is aan w^k modulo p .

De systeembeheerder kent ook de waarde van k niet, en kan dus het wachtwoord wel controleren maar niet geven!

Toepassing: geheime sleutels delen

Doel: gebruikers A en B worden het eens over een geheime sleutel, zonder bij elkaar te komen en door uitsluitend over een openbaar netwerk te communiceren.

Kies priemgetal p en primitieve wortel w , en maak die openbaar.

- gebruiker A kiest geheime sleutel a (getal tussen 0 en p)
- A stuurt w^a modulo p naar B
- gebruiker B kiest geheime sleutel b (getal tussen 0 en p)
- B stuurt w^b modulo p naar A
- A berekent $(w^b)^a \equiv w^{b \times a} \equiv w^{a \times b}$ modulo p ,
- B berekent $(w^a)^b \equiv w^{a \times b}$ modulo p .
- beiden kennen nu het geheime getal $w^{a \times b}$ modulo p .

spioneren?

Een eventuele **afluisteraar** kan w^a en w^b zien, maar we weten niet hoe daar $w^{a \times b}$ modulo p uit te halen!

In ieder geval lukt dat **niet** door te vermenigvuldigen: $w^a \times w^b = w^{a+b}$ en dat is vrijwel nooit hetzelfde als $w^{a \times b}$.

Deel het geheime recept van het perfecte kopje koffie

Zowel koffiedrinker A als B maakt volgens openbaar recept zwarte koffie (p en w).

Koffieliefhebber A voegt precies de juiste (geheime) hoeveelheid melk (a) toe en stuurt daar B een kopje van. En genietter B maakt een kopje met precies de juiste (geheime) hoeveelheid suiker (b) en stuurt dat naar A.

Nu kunnen A en B aan het ontvangen kopje respectievelijk de juiste hoeveelheid melk en suiker toevoegen om beiden hetzelfde perfecte kopje koffie te krijgen!

Een eventuele onderschepper C kan de hand leggen op koffie met precies de juiste hoeveelheid suiker, en op koffie met precies de juiste hoeveelheid melk, maar hoe brouw je daar het perfecte kopje koffie uit? Niet door de twee kopjes bij elkaar te gooien ...